VVIK Nieuws

Nieuwsbrief van de Vereniging van Vrienden van Instituut Kern

Eerste nummer *Leiden SEPTEMBER 2003*

halfjaarlijkse uitgave

Copyright © 2003 VVIK Nieuws

Van het bestuur

Het verheugt het bestuur dat u nu het officiële eerste nummer van *VVIK Nieuws* in handen heeft, mede dankzij de inspanningen van iedereen die aan de nieuwsbrief heeft bijgedragen. Na een actief jaar, met o.a. de Indologendag, staan er al weer verschillende activiteiten gepland: de lezing van Adam Hardy over Indiase tempels op 13 november, en, voorjaar 2004, een lezing over Tagore en *bhakti* door Konstantin Gilevich, evenals een voorjaars-excursie. Het academisch jaar wordt geopend met een dubbellezing van de oud-docenten Henk Bodewitz en Dirk Kolff over Johan Huizinga.

De uitgaven voor activiteiten zijn sinds een aantal jaren blijven stijgen, zonder dat daar toenemende inkomsten tegenover staan. Tijdens de laatste jaarvergadering is daarom besloten, de contributie m.i.v. 2004 te verhogen. U ontvangt hierover nog bericht.

Aankondiging VVIK activiteiten

11 september Dubbellezing **Johan Huizinga (1872-1945)**. Henk Bodewitz en Dirk Kolff bespreken Huizinga's belangstelling voor het Oudindische cultuurgoed. Op blz 2 van deze Nieuwsbrief een inleiding tot beide lezingen

12 november Promotie VVIK lid Gerard Foekema in Leiden op het onderwerp *Architecture decorated with architecture* over versieringen op tempels in Karnataka, gebouwd tussen 1000 en 1300 AD.

13 november Lezing door Prof Adam Hardy (Montfort University, Leicester) over **The Nagara Language of Indian Temple Architecture**, waarin hij ingaat op de tempelbouwkunst van Noord India. Hardy is tevens directeur van Prasada (ontwerp en bouw tempels van Zuid-Azië)

Kahán hai u

Teun Goudriaan

Raj Ramdas

Kahán hai u ("Waar is zij"), gedichten in het Sarnami en Nederlands
Rotterdam: Uitgeverij Maya (2003) / Vertaling: Chitra Gajadin
Prijs: E. 15,00 (incl. CD)

Sinds ongeveer twee decennia verschijnen er Sarnami gedichten voorzien van een Nederlandse parallelversie. Ook de hier besproken bundel, onlangs gepresenteerd bij de VVIK, is zo ingericht. Het Sarnami origineel staat steeds op de linkerpagina, de Nederlandse versie ertegenover; een effectief middel om het Sarnami toegankelijker te maken voor een breder publiek. In afwijking van veel eerdere Surinaams-Hindostaanse poëzie is in deze bundel het didactische element afwezig. Het gaat hier om levensvragen, en in het bijzonder om het lijden aan een bestaan zonder de geliefde. 'Waar is zij?' (*Kahán hai u*) is dan de knellende vraag die sommigen van ons zich wellicht ook wel eens hebben gesteld. Een leed dat geuit moet worden, maar dat te groot is voor rijmende volzinnen. Er vormen zich veeleer korte uitspraken, als hartekreten, onderbroken door zuchten. Al direct aan het begin blijkt de desoriëntatie, als de dichter uitbarst in een hypertrofie van onlogische vraagwoorden:

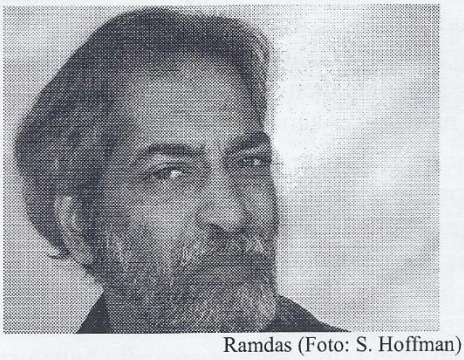

Ramdas (Foto: S. Hoffman)

"Welke gedaante keert het tij / wolk na wolk barst tot bui
naar wie snakt het oog, zonder / wiens stem voel ik mij alleen."

Het beeld van de regenwolken accentueert hier de wanhoop. In het Sarnami origineel wordt dit nog extra aangezet door alliteratie en binnenrijm.De oneerlijkheid van het leven is de dichter een raadsel. Hij vlucht in een droevig isolement, of in een dwaze roes. De vaak incongruente stijl is als het stamelen van een gewonde ziel. In zo'n toestand wellen alliteratie en beeldspraak als vanzelf op: "*Paidái ke panná pe / sansár ke siyáhi se / cáhat ke citthi likhe cáhis / kawitá*" (blz. 24). Het klankspel keert helaas niet terug in de Nederlandse versie: "Op de bladzijde van geboorte / met wereldse inkt / de liefde beschrijven / wilden mijn gedichten."

Men kan zich afvragen of Nederlands en Sarnami hier wel precies overeenkomen. Is b.v. "wereldse inkt" hetzelfde als "*sansár ke siyáhi*" ? Deze vraag geldt eigenlijk voor de hele bundel. Zijn de Nederlandse versies alleen bedoeld als hulpmiddel, of pretenderen ze een *status aparte* als poëzie? Naar mijn gevoel is de poëtische kwaliteit van het Sarnami beter, maar de lezer oordele zelf. Aanbevolen voor Hindostaanse én Nederlandse lezers die goede poëzie weten te waardere. De gedichten van Ramdas wekken de hoop dat de literaire productie in het Sarnami verder zal toenemen.

 Copyright © 2003 VVIK Nieuws

Hoe indologisch was de jonge Johan Huizinga als indoloog

Dirk H.A. Kolff

Zoals velen weten, promoveerde de beroemde historicus Johan Huizinga in 1897 op een indologisch onderwerp, namelijk op een aspect van het Oudindisch toneel. Ook daarna bleef hij zich nog jarenlang overwegend met indologische onderwerpen bezighouden. Als geschiedenisleraar in Haarlem besteedde hij er lang bijna al zijn vrije tijd aan en zijn indologische belangstelling leidde in 1903 tot een eerste universitaire benoeming. In dat jaar vroeg en verkreeg Huizinga toelating als privaatdocent aan de Gemeente-universiteit Amsterdam (nu de Universiteit van Amsterdam) om onderwijs te geven in de "Oudheid en Letterkunde van Voor-Indië". Gedurende twee jaar, dat wil zeggen tot zijn benoeming tot hoogleraar geschiedenis te Groningen, gaf hij college, in het eerste jaar over wat hij noemde "De Vedisch-Brahmaanse Religie", in het tweede over "Het Boeddhisme".

Hoewel hij dit alles met hart en ziel en zeer zorgvuldig deed, kan men toch de vraag stellen wat zijn drijfveer hierbij was. Zijn eerste proefschriftonderwerp, geformuleerd in 1896, was semantisch-linguïstisch en luidde "de uitdrukking van gewaarwordingen van licht en geluid in de Indogermaansche talen". Gedurende zijn laatste jaar als privaatdocent, in 1904-1905, richtte zijn onderzoek zich al niet meer op Indië, maar op de Haarlemse stadsgeschiedenis. Wie Huizinga's vroegste geschriften leest en zich verdiept in de zeer volledige college-aantekeningen van zijn privaatdocentschap, bewaard in het Huizinga-archief in de Universiteitsbibliotheek in Leiden, ziet, dat het hem eigenlijk nooit om Indië zelf ging. Integendeel, het ging hem vooral om Indië als een wonderlijk rijke schatkamer van oud materiaal, dat riep om vergelijkingen met andere culturen en godsdiensten in Azië, maar ook met het christelijke Europa. In zijn proefschrift over de figuur van de Vidushaka in het Oudindisch toneel, begreep hij zelfs – en met fraai resultaat – de *rasa*'s, de kraak en smaak, die er de geest en de ziel van uitmaken. Zijn inzichten werden duidelijk gevormd door de tijd van tachtig en door de stemmingen van het impressionisme dat hem jaren in zijn greep had gehad.

In zijn Amsterdamse colleges over boeddhisme was het de bredere cultuurhistorische context die Huizinga in de eerste plaats boeide en waaraan hij zijn motivatie ontleende. Het ging hem niet alleen om de godsdienstwetenschappelijke vergelijking, maar ook om de modes van zijn tijd. Hij zocht antwoorden op de vragen die de actuele cultuur om hem heen opriep. In zijn tweede college, dat over het boeddhisme, richtte hij zich direct tot de theosofen, die toen sterk in opkomst waren. Hierover zal ik in mijn lezing in september iets meer zeggen, temeer omdat Huizinga dat college gaf in een stijl, die, voor wie vertrouwd is met de latere schrijver, verrast door scherpte en geestigheid.

Huizinga: *Homo Ludens*

H.W. Bodewitz

Huizinga mislukte als taalkundige, schreef een weinig imposant proefschrift over de Indische toneelfiguur Vidushaka, werd leraar geschiedenis en, met slechts één historisch artikel, hoogleraar geschiedenis. Vooral op grond van zijn *Herfsttij der Middeleeuwen* werd hij de internationaal bekendste Nederlandse historicus. Zijn boek *Homo Ludens* behandelt het spel-element in de cultuur en is eigenlijk niet historisch te noemen.

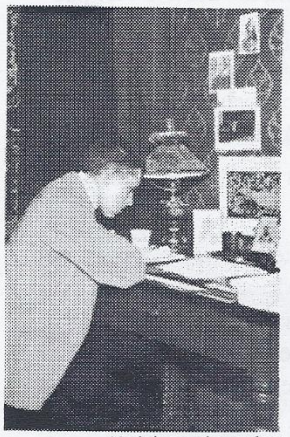
Huizinga als student

In de negentiende eeuw werden geschiedenis en Nederlands als een gemeenschappelijke studierichting bestudeerd. Daarbij was in verband met de historische taalkunde, het Sanskriet een verplicht onderdeel. In deze tijd, wilde Huizinga promoveren op een taalkundige studie over licht en geluid, maar zijn onderzoeksconcept werd door de promotor afgewezen, evenals later in Duitsland aangeboden taalkundige artikelen. Zijn Sanskriet docent, J.S. Speyer, redde hem door een indologisch proefschrift over de toneelfiguur Vidushaka voor te stellen. Hoewel toneelspel en de spelende mens samenhangen, is de relatie tussen dit indologische werk en *Homo Ludens* nauwelijks aanwezig.

De achtergrond van Huizinga's *Homo Ludens* ligt veeleer in zijn belangstelling voor spelen als de studentenmaskerades en in zijn romantische interesse in de adel en in niet-commerciële bezigheden. Evenals in zijn vroege enthousiasme voor het werk van de indoloog Max Müller, wiens poging tot reconstructie van de oudste mythologie later ook door Huizinga wel werd afgewezen, maar toch niet helemaal. Met name de taal-inhoudelijke analyse van de mythologie bleef hem wel boeien en de oersituatie van de cultuur had zijn grote aandacht. Maar door zich meer te richten op de etnologie, verdween zijn belangstelling voor de culturele pendant van de vergelijkende Indo-europese taalwetenschap, de doodlopende studie van de vergelijkende Indo-europese mythologie. Huizinga verlegde zijn aandacht naar oereenheden in het denken en in de voorstellingen van culturen met totaal niet aan Indo-europese talen verwante talen.

De taalkundige aspecten spelen met name een rol in hoofdstuk twee van *Homo Ludens*, over het begrip 'spel' in de taal. Eigenlijk past dit nauwelijks in een behandeling van een volkenkundig en cultuurfilosofisch thema. De Nederlandse termen 'spel' en 'spelen' zijn niet al te oud en een onderzoeker zou de taal eigenlijk niet als uitgangspunt mogen hanteren bij de bestudering van een cultureel fenomeen. Een groot bezwaar tegen *Homo Ludens* is Huizinga's eenzijdige en gebrekkige definiëring van het begrip cultuur en het ontbreken van een inhoudelijk samenhang tussen allerlei verschijnselen die onder de noemer 'spel' worden samengebracht.

 Copyright © 2003 VVIK Nieuws

Nieuwe Literatuurgeschiedenis van Zuid-Azië

Jan E.M. Houben

Sheldon Pollock (ed.)

Literary Cultures in History – reconstructions from South Asia
Berkeley: University of California Press (2003)
Prijs US $ 80,00

Heeft het zin weer een nieuw boek over Indiase literatuur te publiceren? Een aantal handboeken en overzichten op het gebied van de Indiase literatuur is al beschikbaar, bijv. Moriz Winternitz' 3-delige *Geschichte der Indischen Literatur*, en de *History of Indian Literature* (28 fasc. in 10 delen), de serie van Gonda. Hoewel kleiner in omvang dan verschillende van zijn voorgangers, is Pollock's *Literary Cultures in History* een belangrijke stap voorwaarts in de studie van de rijke oceaan van Indiase literaturen. Het onderscheidt zich van voorgangers met name door zijn kritische reflectie over drie vragen die voorafgaan aan het schrijven van een literatuurgeschiedenis van Zuid-Azië: (1) Wat is literatuur ?, (2) Vervolgens, om uit te sluiten wat wel literatuur is maar geen Indiase literatuur: Wat is India (of wat is Zuid-Azië) ? (3) Wat is geschiedenis?

Wat is literatuur en wat niet ? Een belangrijk uitgangspunt van de auteurs van *Literary Cultures in History* is dat ze in "het literaire" eerder "een functionele dan een ontologische categorie" willen zien; vandaar dat hun aandacht uitgaat naar "wat mensen doen met een tekst, veeleer dan wat een tekst werkelijk en altijddurend zou zijn" (Pollock, *Introduction*, p. 9). Echter, mensen doen dingen met een tekst op verscheidene wijzen en in overeenstemming met uiteenlopende historische contexten. Vandaar dat het in deze benadering cruciaal wordt te kijken naar de geschiedenis van de Zuid-Aziatische definities van literatuur.

Het probleem wat dan *Indiase* literatuur is komt neer op het probleem welke gemeenschap er eigenlijk bij een bepaalde taal en literatuur hoort. In de ogen van de auteurs geldt ook in Zuid-Azië dat "[b]orders of place and borders of language were as messy as they were elsewhere, until literature began its work of purification" (p. 17). In het licht hiervan wordt op de vraag wat dan Indiase literatuur is een complex antwoord gegeven zoals kan worden afgeleid uit de in het boek behandelde literaturen. Terwijl andere literatuurgeschiedenissen vaak uitsluitend Sanskriet literatuur behandelen of daar zwaar de nadruk op leggen, besteedt *Literary Cultures in History* slechts één van de 17 hoofdstukken aan Sanskriet, daarnaast zijn er hoofdstukken over Perzisch in India en Indiaas Engels, en een aantal regionale talen zoals Tamil, Kannada, Bengali, Gujarati en Sindhi worden behandeld, evenals Hindi, Urdu, Pali en Tibetaans.

Wat de historische dimensie van hun onderzoeksobject betreft zijn de auteurs vooral geïnteresseerd in "hoe mensen dingen gedaan hebben met het verleden", en in het serieus nemen van "hoe verschillende manieren van temporaliteit gewerkt kunnen hebben om Zuid-Aziatische literaturen te structureren voor de deelnemers zelf" (p. 18-19). De auteurs willen uitgaan van het "luisteren naar de vragen die de teksten zelf stellen ... veeleer dan, als inquisiteurs, de teksten in het beklaagdenbankje plaatsen en eisen dat ze antwoord geven op de vragen die wij naar hun toe brengen" (p. 13). Het boek, dat het resultaat is van de inspanningen van de auteurs, laat dan ook overal hun fascinatie zien met "the quest for learning how to listen" (p. xix).

De bruiloft van de dood

Netty Bonouvrié

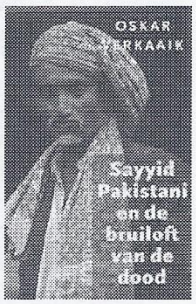

"*Terrorist* was een geuzennaam geworden onder de jeugd in Karachi. Het was in de mode om elkaar zo te noemen. En *moslim*-terrorist was nog beter." Met deze sterke openingszin heeft Oskar Verkaaik, journalist en antropoloog, zijn lezers gelijk in zijn greep. En de lezer blijft geboeid, lezend over de vrienden Javeed en Adil die lid worden van de MQM, de Volkspartij van Migranten, over de bejaarde Ibrahim Kamdar die fluitles neemt bij zijn kleinzoon, en over de progressieve journaliste Fauzia die zeer gecharmeerd is van radicale moslimjongeren als Imdad, lid van de Dawat-i-Islami, een van de fundamentalistische moslimgroeperingen in Pakistan.

Oskar Verkaaik

Sayyid Pakistani en de bruiloft van de dood
Amsterdam: Uitgeverij Bulaaq (2002)
Prijs E. 16,90

Directe aanleiding voor het schrijven van dit boek was de behoefte bij de media en andere geïnteresseerden aan achtergrondinformatie over Pakistan, dat als buurland van Afghanistan betrokken raakte bij de oorlog tegen de Taliban en Al-Qa'ida, zo schrijft de auteur in zijn verantwoording. Maar dit is geen boek over politieke en economische ontwikkelingen in Pakistan, de connecties met het Taliban regime in Afghanistan en de islamitische groeperingen die in Kashmir actief zijn. Het is een roman – een reisroman volgens de uitgever - waarin aan de hand van verschillende personages een zeer divers beeld van de islam in Pakistan wordt geschetst. Het bij velen nog steeds bestaande stereotype beeld van Pakistan en de islam aldaar – een land bevolkt door zeer religieuze tot fundamentalistische moslims die streven naar islamitische wetgeving en die hun vrouwen weinig bewegingsruimte gunnen – wordt in het boek bijgesteld. Tegelijkertijd geven de beschreven achtergronden van de personages, hun verwachtingen over het leven als moslim in Pakistan, en hun persoonlijke invulling daarvan, een goed beeld van de historische ontwikkelingen in Pakistan en de relaties en spanningen tussen de verschillende islamitische stromingen. Kortom: een zeer leesbare roman voor iedereen die meer wil weten over Pakistan en de islam.

 Copyright © 2003 VVIK Nieuws

Activiteiten in de randstad

1 september - 30 november *College van Frits Staal* over het boeddhisme in heden en verleden. Faculteit der Godgeleerdheid (Leiden). Donderdagmiddagen van 13.00 tot 15.00 uur. Info: H.J.de.Jonge@let.leidenuniv.nl

Vanaf 17 september *Cursus Sarnami* (Surinaams Hindostaans) door Theo Damsteegt. Voertaal Nederlands. Een cursus van twee semesters waarna de cursist Sarnami grammatica beheerst, eenvoudige teksten kan lezen en schrijven en een eenvoudig gesprek in het Sarnami kan voeren. Geen speciale voorkennis vereist. Woensdagavonden van 18.45 tot 20.15. Info: 071-5272183 (docent) of 071-5272558 (studie-coördinator).

18 september, 21.00 *World-jazz van Boi Akih*. Een combinatie van jazz met traditionele muziek uit Afrika, India (met S. Bhattacharya op tabla en ballafoon) en de Molukken. Info: BIM-huis A'dam, 020 - 6231361

20 september, 20.15 *Itihaas*: 130 jaar Surinaams-Hindostaanse immigratie. Voorstelling van Theatergroep Fizaa over de vrijheidsstrijd van Indiase plantage-werkers in Suriname. Theater Regentes (Den Haag). Info: Dhr. Bhoelan 070-3898868

5 oktober Utrechtse Culturele Zondag *Karma Cola* met o.a.: Indiase film en dans, Hafid Bouazza over de Kama Sutra,en een 'literaire boottocht': Carolijn Visser vertelt over haar reis naar Tibet. Info: 030-2324169 of www.culturelezondagen.nl

8 oktober *Social Dynamics in Mughal India. Sufis, Warriors, Merchants and Peasants*. Seminar ter ere van Dirk H.A. Kolff in de Faculty Club, Rapenburg 6, Leiden. Info: 071-5272167 of j.j.l.gommans@let.leidenuniv.nl

Vanaf 18 november *Cinema India* met als thema 'Verhalen van Liefde', in het KIT Tropentheater Amsterdam. Het volledige programma wordt begin oktober bekend gemaakt. Info: 020-5688500 of www.tropentheater.nl

21 november, 10.00-18.00 Lustrum Conferentie Antropologische Beroepsvereniging. *Keynote-speaker* Veena Das. Info: santen@fsw.leidenuniv.nl

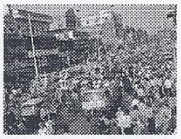

14 januari - 25 februari *Megasteden in Zuid-Azië*, lezingencyclus van het India Instituut Amsterdam i.s.m. Universiteit van Amsterdam en IIAS. Met o.a. Brunt over Mumbai (14 jan.), Douma-Swaminathan over Chennai (21 jan.), en Verkaaik over Karachi (28 jan.). Woensdagavonden van 19.30-21.30. Info: 020-6626662 en www.web.inter.nl.net / users / india-instituut / lezingen.html

DE VVIK IN HET KORT

Activiteiten

Vrienden van het Instituut Kern ontvangen ongeveer 5x per jaar een uitnodiging voor het bijwonen van lezingen, boekpresentaties of videovertoningen met aansluitend een borrel. Instituut Kern is historisch verbonden aan de opleiding TCZCA (www.leidenuniv.nl / let / onderwijs / index. html onder 'opleidingen').

Nieuwsbrief

Leden ontvangen tweemaal per jaar de VVIK Nieuwsbrief met daarin VVIK activiteiten en overige wetenswaardigheden zoals voor VVIK leden interessante activiteiten in de regio. Redactie: j.kamphorst@let.leidenuniv.nl / lay-out: a.a.e.van.der.geer@umail.leidenuniv.nl.

Collecties

De Vereniging draagt zorg voor het beheer en de restauratie van een aantal bezittingen waaronder een omvangrijke fotocollectie van 80 duizend foto's, en palmblad-mss.

Fonds de Cock

Studentleden die een studiereis willen maken, kunnen een reisbeurs aanvragen bij Fonds de Cock. Aanvragen dienen schriftelijk bij het bestuur te worden ingediend. Achteraf wordt een kort verslag van de reis verlangd.

Lid worden?

Schrijf naar de secretaris: Alexandra van der Geer, Instituut Kern, Nonnensteeg 1-3, Postbus 9515, 2300 RA Leiden; avandergeer@planet.nl. De contributie, 12 euro voor gewone leden, 7 euro voor studenten (m.i.v. 2004 resp. 20 en 10 euro) kunt U overmaken naar ABN AMRO 45.17.84.308 t.n.v. Vereniging Instituut Kern, Leiden.

Eerste Himalaya Filmfestival

De *Stichting Himalaya Archief Nederland* organiseert 4 en 5 oktober het eerste Himalaya Filmfestival. In het cultureel centrum Griffioen (Amstelveen) zullen 46 films en documentaires worden vertoond, waaronder *In search of Zhang Zhung* over de zoektocht van de monnik Gelek naar de geschiedenis van de Bon religie in Nepal en Tibet. De film wordt ingeleid door Frits Staal met een lezing getiteld: *Civilizations around the Himalayas*.

Filmmaker Kesang Tseten op schoot bij de kerstman. Uit: *We Homes Chaps*

Verder, onder andere, *Kham zam Yodan (Be Happy)* van B. P. Tripathy en A. Sharan, het verhaal van de 75-jarige Yang Ching Dolma, bewoonster van een dorp aan de Karghil-Leh weg (Ladakh) en de manier waarop Indo-Pakistaanse grens- schermutselingen haar leven beïnvloedden. Verder, in de documentaire *We Homes Chaps* van de Tibetaanse filmmaker Kesang Tseten, een beeld van het leven in een Schots-presbyteriaans kindertehuis in Noord-India. En de filmmaker Tsering Rhitar geeft een lezing voorafgaande aan zijn film *The Spirit doesn't come anymore*, over de sjamaan Pao Wangchuk, wiens oudste zoon, Karma, een bron van wanhoop is aangezien hij er niets voor voelt om zijn vader op te volgen. Voor film- beschrijvingen en dagprogramma's, zie www. himalayafilmfestival.nl.